

„Ez egy csapatjáték!”
A USAF Pararescue egységeinek integrációja a JSOC-ba
az Operation Noble Anvil alatt¹

LENGYEL ÁDÁM

A USAF² Pararescue³ egységek és tagjaik, a Pararescueman-ek⁴ (röviden: PJ-k), különlegesen képezett operátorok, akiknek feladata a lezuhant vagy katapultált pilóták kimentésétől, más különleges műveleti alakulatok támogatásán át, egészen a harci kutató-mentőakciók (CSAR)⁵ végrehajtásáig terjed. Békeidőben az alakulatok a Légierő Különleges Műveleti Parancsnoksága (AFSOC)⁶ alá vannak rendelve.⁷

Azonban amikor egy Pararescue egység kitelepül a műveleti területre, rendszerint az adott hadművelet alatti illetékes Egyesített Különleges Műveleti Parancsnokság (JSOC)⁸ alá kerülnek. Ezekkel azonban az integráció nem mindig megy végbe zökkenőmentesen.

A következőkben az Operation *Noble Anvil*⁹ alatti integrációs megoldást veszem górcső alá, megvizsgálva a változást az öbölháborús bevetésekhez képest. Ehhez a szakirodalom mellett felhasználok a Légierő 1999-ben érvényes harci kutatás-mentés, illetve különleges műveletek kézikönyvét.¹⁰

Kutatás-mentés a vietnámi háború után

A Pararescue egységek működési köre a vietnámi háború alatt és után kiszélesedett, az eszközpark komoly változáson ment át. Ennek következtében az egység eredeti, ejtőernyős bevetése egyre inkább háttérbe szorult a helikopteres deszant és kiemelés mögött. Az 1980-as évek végére olyan modern, fejlett fedélzeti rendszerekkel ellátott helikopterek jelentek meg az alakulat kötelékében, mint az MH-53J/M Pave Low.¹¹

¹ Az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-19-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának szakmai támogatásával készült.

² United States Air Force; magyarul: Egyesült Államok Légierője.

³ Magyarul: ejtőernyős mentő. A tanulmányban az angol kifejezést használom, mivel pontosabb megjelölés a későbbiekben vizsgált alkalmazási keretben, mint a magyar fordítás.

⁴ Nevezik még Pararescuejumper-nek is az alakulat tagjait, magyarul ejtőernyős mentők. A dolgozat során a továbbiakban a rövidített alakot használom.

⁵ Angolul: combat search and rescue. Az ellenséges területen lelőtt repülőgépek személyzetének vagy bajbajutott baráti erők felkutatása és kimentése.

⁶ Angolul: Air Force Special Operations Command.

⁷ COVERT 2002, 6–9.

⁸ Angolul: Joint Special Operations Command.

⁹ Magyarul: „Nemes Üllő” hadművelet (NATO elnevezése: Operation Allied Force; magyarul: „Szövetséges Erő” hadművelet). Az Egyesült Államok Légierőjének légi műveleteinek összefoglaló neve 1999 márciusa és júniusa között.

¹⁰ AFDD 2-1.6.

¹¹ Bővebben lásd: WHITCOMB 2012, 11–87.

Mindeközben azonban a bevetési szabályzatok, a kézikönyvek és a gyakorlati alkalmazás nem sokat változott a vietnámi háború és az öbölháború között. 1991 januárjában és februárjában a Szaúd-Arábiába és Törökországba kitelepült Pararescue egységek bevetéseinek legnagyobb része nem járt sikerrel, és ez a rossz integrációra és az együttműködési nehézségekre vezethető vissza.

Az integráció egyik legkomolyabb nehézsége az volt, hogy a Légierő vezető tisztjei se voltak meggyőződve a CSAR bevetések kivitelezhetőségéről és hatékonyságáról, és ennek hangot is adott a fegyvernem vezérkari főnöke. A helyzetet az sem javította, hogy a Központi Parancsnokság Különleges Műveleti Parancsnokságán (SOCCENT)¹² belül is vita alakult ki a Hadsereg és a Légierő különleges műveleti tisztjei között arról, hogy az MH-53J és HH-60 típusú helikoptereket „visszatartsák-e” a mentési műveletek végrehajtásához, vagy inkább más különleges műveleti bevetések támogatására használják?¹³

A bevetések szervezése és végrehajtása sem ment gördülékenyebben, mint az előkészítés. Létrehoztak a SOCCENT alárendeltségében egy Egyesített Mentési Koordinációs Központot (JRCC),¹⁴ melynek feladata a mentési műveletek koordinálása volt, azonban a bevetések során a bevetések parancsnoka az egyik támogató repülőgép pilótája volt.¹⁵ Ez még egy vietnámi háborúból örökölt műveleti megoldás volt, amikor a helikopterek nem rendelkeztek megfelelő rádiókkal, hogy kapcsolatot teremtsenek a lezuhant pilótákkal.

Végeredményben az öbölháború során mindössze egy sikeres mentési akcióra került sor a *Desert Storm*¹⁶ hadművelet első hetében: január 21-én kimentették Devon Jones hadnagyot, miután F-14A Tom Cat típusú repülőgépe találatot kapott, és RIO¹⁷-jával együtt katapultálni kényszerült.¹⁸

Változások az öbölháborút követően

A fentiekből az Egyesült Államokban is levontak bizonyos következtetéseket. Olyan komoly gondokat fedeztek fel a JRCC-k működésében és integrációjában is, mint például a nem megfelelő személyi állomány vagy a hiányos hatáskörök. Emellett az a probléma is felszínre került, hogy „túl sokat” lamentálnak egy-egy CSAR bevetés megindítása előtt, elszalasztva a lehetőséget az effektív akciók

¹² Angolul: Special Operations Command – Central Command. Az Egyesült Államok Központi Parancsnokságának (Central Command; rövidítve: CENTCOM: a közel-keleti térségért felelős hadszíntér parancsnokság) alárendelt különleges műveleti parancsnokság. Feladata a hadszíntéren működő, alárendelt különleges műveleti parancsnokságok működésének és bevetéseinek előkészítése és felügyelete.

¹³ WHITCOMB 2006, 43–48.

¹⁴ Angolul: Joint Rescue Coordination Center.

¹⁵ WHITCOMB 2006, 49–64.

¹⁶ Magyarul: Sivatagi Vihar. Az iraki csapatok Kuvaitból való kiűzésére készített hadműveleti terv neve. A műveleti terv érdekessége, hogy egyáltalán nem számolt CSAR elemmel és bevetésekkel.

¹⁷ Radar Intercept Officer (magyarul: radarelfogó tiszt vagy radarkezelő). Az F-14 típusú vadászipülőgépen a fegyverzeti tiszt megnevezése, akinek a feladata a látóhatáron túli rakéta fegyverzet és a radar kezelése. Emellett a repülés során más feladatokban is segíti a pilótát.

¹⁸ LENGYEL 2018.

megindítása előtt, s ezáltal sokszor bezáródik a sikeres akció végrehajtásához nyitva lévő időablak.¹⁹

A kézikönyvekben azonban az egyik legkomolyabb probléma esetén nem történt változás. A bevetések során a helyszíni parancsnoki (OSC)²⁰ „posztra” javasolt személyre továbbra is a kísérő kötelék parancsnoka. Pozitív változásként azonban a JRCC „meghosszabbításaként” kívánták alkalmazni a légi bevetésparkcsnokot (AMC):²¹ rendszerint egy AWACS²² repülőgépet, melynek feladata a különböző egységek közti kapcsolattartás és koordináció, illetve a legfrissebb információk begyűjtése, helyesbítése és továbbítása a mentést végrehajtó elem felé.²³

Szintén újítás, hogy a CSAR akciók végrehajtására Különleges Taktikai Csoportok (STT)²⁴ bevetését javasolja a kézikönyv. Az STT a Légierő különleges erőinek operátoraiból, PJ-kből és harcászati légiirányítókól²⁵ összeállított taktikai csapat, melynek feladata a mentési műveletek tervezése és végrehajtása.²⁶

Harci kutatás-mentés a délszláv háborúban

Az 1990-es évek végén a PJ-k a Balkánon kerültek újra bevetésre. A délszláv háború során a Szerbia (akkor Jugoszlávia) elleni bombázó hadjáratban több repülőgépet is lelőtt a légvédelem, rendszerint különböző típusú föld-levegő rakétákat használva.²⁷

A daytoni békeszerződés²⁸ után a háború egy időre csillapodni látszott. Azonban a harcok újra fellángoltak, ezúttal Koszovó területén. Az Egyesült Államok és a NATO – miután a szerb vezetők elutasították a békefenntartók Koszovóba vezénylését, megakadályozandó a civilek elleni erőszakot – a beavatkozás mellett döntöttek, és kezdetét vette az *Operation Noble Anvil*.²⁹

A korábbi tapasztalatok okán – miszerint a szerb légvédelem képes elfogni a szövetséges repülőgépeket – egy CSAR alakulat létrehozását is elrendelték a

¹⁹ WORMLEY 2003, 42–45.

²⁰ Angolul: on-scene commander.

²¹ Angolul: Airborne Mission Commander.

²² Repülőfedélzeti Riasztó és Ellenőrző Rendszer. Fejlett radarrendszerrel ellátott légtérelenőrző és irányító repülőgép melynek feladata a légi célok felderítése és a bevetések koordinálása.

²³ AFDD 2-1.6, 13–14.

²⁴ Angolul: Special Tactics Teams.

²⁵ Angolul: combat controllers (röviden: CCT). Különlegesen képzett operátorok, elsődleges feladatuk a levegő-föld összeköttetés biztosítása és a légi tüztámogatás, mint a közvetlen légi csapások irányítása és a célpontok kijelölése ellenséges környezetben. Általában más különleges alakulatok támogatására vetik be őket.

²⁶ AFDD 2-1.6, 16.

²⁷ WHITCOMB – MARION 2014, 30.

²⁸ Az 1991. november 1–25. között tartott rendezési konferencia záróokmánya, mely beszüntette a harcokat a mai Bosznia területén, és lefektette a békés rendezés és a politikai átmenet alapjait.

²⁹ WHITCOMB 2012, 445–446.

SOCEUR³⁰ alárendeltségében. A parancsnokság parancsnoka, Eldon Bargewell dandártábornok létrehozta a JSOTF-2-t,³¹ mely a 21. és 20. SOS,³² valamint az ODA³³ egyes egységeiből állt.³⁴

A létrehozott alakulat bázisa az olaszországi Brindisiben volt, s két szolgálatot adó bevetési egységből állt. Az egyik egység Brindisiben tartózkodott, felkészülve a Koszovó területén végrehajtandó mentőakcióra, míg az elsődleges bevetési egység a boszniai Tuzlába települt ki, hogy közelebb legyen Szerbiához, ha esetleg az ország területe fölött kellene CSAR bevetést végrehajtani.³⁵

Bargewell dandártábornok újszerű szervezeti felépítést alkalmazott. Először is, a megszokott két helikopterből álló köteléket három gépesre bővítette, s így 2 MH-53J/M és 1 HH-60 Pave Hawk helikopterből álltak. Ennek a jelentősége abban rejlett, hogy az MH-53 nagyobb szállító kapacitásának köszönhetően képes volt egy nagyobb bevetési egységet magával vinni, a potenciális tűz harc esetén komoly különleges műveleti erő állhatott rendelkezésre, míg a HH-60 helikopterek kisebb méretük miatt alkalmasabbak voltak szűkebb területen leszállni, nem volt szükség nagyobb, jobban megtisztított leszállási zónára (LZ).³⁶

A másik komoly változtatás az volt, hogy a mentésért felelős parancsnoknak (RMC)³⁷ az egyik helikopteren kellett tartózkodnia. Ehhez mindenképpen egy, valamelyik USAF SOS alakulatnál szolgáló tisztnak kellett az egyik helikopteren tartózkodnia, lehetőleg kellően magas beosztásúnak, hogy tapasztalatából és rangjából kifolyólag meghozhassa a szükséges taktikai döntéseket a mentőakció során.³⁸

Bargewell dandártábornok felismerte, hogy kihasználva a modern helikopterek fejlett kommunikációs és adatátviteli rendszereit az RMC a helikopter fedélzetén is hozzáférhet minden szükséges információhoz, és így kiiktatható a pilóták közvetítő szerepe a helikopterek, az AWACS-ok és a kimentésre váró pilóta között.

Az átalakítások ellen nagy tiltakozás nem alakult ki, egyedül a légierős legénység tiltakozott a nagyobb létszámú ODA egységek fedélzetre vétele ellen. Tiltakozásuk alapját nem a hadsereg különleges erői elleni ellenszenv táplálta, hanem az, hogy így jelentős plusz súly került a helikopterekre, ami csökkentette

³⁰ Európai Különleges Műveleti Parancsnokság (angolul: Special Operations Command – Europe). Az Egyesült Államok Európa területén állomásozó különleges erőit magában foglaló parancsnokság.

³¹ Egyesített Különleges Műveleti Harci Kötelék-2 (angolul: Joint Special Operations Task Force-2)

³² Különleges Műveleti Század (angolul: Special Operation Squadron). A USAF különleges erőit magában foglaló alakulatok, melyekben PJ-k és harcászati légiirányítók szolgálnak.

³³ Alpha Műveleti Egység (angolul: Operational Detachment Alpha). Az Egyesült Államok Hadseregének különleges erőinek egyik alakulata, népszerű köznapi megnevezése a zöldsapkások.

³⁴ WHITCOMB – MARION 2014, 30–31.

³⁵ WHITCOMB – MARION 2014, 31–32

³⁶ WHITCOMB 2012, 447.

³⁷ Angolul: rescue mission commander.

³⁸ WHITCOMB – MARION 2014, 31.

a manőverező képességet, illetve az adott esetben kihasználható üres tér is lecsökkent. Bargewell dandártábornok azonban rövidre zárta a vitát azzal, hogy egyértelműen kijelentette, az ODA egységeknek a mentőalakulatokkal kell tartani, mint egy újabb taktikai opciót és extra tüzerőt biztosítva.³⁹

Az átalakított bevetési és szervezeti rend első éles vizsgájára március 27-én került sor, amikor egy F-117-es „lopakodó” repülőgép (hívójele: Vega-31) találatot kapott, a pilótája, Dale Zelko alezredes pedig sikeresen katapultált. A tuzlai bázisról útnak indították az ügyeletes mentőegységet, amihez csatlakoztak A-10-es csatarepülőgépek is.⁴⁰ Egy gyors légi üzemanyag-utántöltés és némi zavar után – amit az okozott, hogy úgy tűnt, a szerb erők elfogták a pilótát – a kötelék belépett a szerb légtérbe és megkezdte az akciót. A bevetés közben a helikopterek 50–100 láb (hőzzávetőleg 15–30 méter) közti magasságon repültek, kerülgetve a terepakadályokat, illetve a szerb keresőfényeket, amik a mentőhelikopterek után kutattak.⁴¹ Zelko alezredes infravörös villanófénye tönkrement a katapultálás során, így hiába adta meg a pilótáknak lehető legpontosabban a pozícióját, nem tudták vizuálisan azonosítani. A pilóta, hogy jelezze pozícióját a mentő egységeknek, egy jelzőfényt lőtt fel, s a helikoptereknek ennek köszönhetően sikerült őt megtalálni. A HH-60 helikopter landolt, hogy felvegye, míg a két MH-53-as fedezte az akciót. Végül a kötelék az alezredessel a fedélzeten visszatért a bázisra, ezáltal egy sikeres akciót végrehajtva.⁴²

A második mentőakcióra több mint egy hónapot kellett „várni”. Május 2-án a CSAR egységeket riasztották egy találatot kapott A-10-es repülőgép miatt. Ez a gép sikeresen landolni tudott egy szövetséges légibázison, azonban eközben egy F-16-ost (hívójele: Hammer-34) lelőttek Szerbia fölött, a repülőgép pilótája, David Goldfein alezredes sikeresen katapultált. Az ügyeletes kötelék Tuzlában ismét ugyanaz volt, mint ami a Vega-31-et kimentette.⁴³ A bevetés során kétszer is tüzet nyitottak a kötelékre. Először SA-6 radarirányítású légvédelmi rakétákkal, majd infravörös érzékelővel szerelt SA-9-es rakétákkal. Emellett 23 mm-es légvédelmi gépágyúkkal is tüzeltek rájuk – sikertelenül.⁴⁴ Amikor a helikopterek megérkeztek a pilóta jelentett pozíciójára, nem találták ott a lelőtt gép páriját sem, ami a helyszín körül körözött, illetve a pilótával se sikerült kapcsolatot teremteni egyik frekvencián sem. Amikor az információk frissítését kérték, jelentést kaptak az új pozícióról, ami mindössze 19 mérföldre (nagyjából 30 kilométer) volt Belgrádtól, a legjobban védett szerb várostól. A bevetés parancsnoka új útvonalat tervezett, elkerülve az ismert légvédelmi állásokat és azok hatósugarát.⁴⁵

³⁹ WHITCOMB – MARION 2014, 31.

⁴⁰ WHITCOMB 2012, 448–449.

⁴¹ WHITCOMB – MARION 2014, 33.

⁴² WHITCOMB 2012, 451.

⁴³ WHITCOMB 2012, 455.

⁴⁴ WHITCOMB 2012, 456.

⁴⁵ WHITCOMB 2012, 456–457.

A megadott helyszínen a Pave Hawk légénysége észrevette a pilóta infravörös villanófényét és landoltak. A szerb csapatok már közel voltak ahhoz, hogy elfogják a pilótát, de a CSAR kötelék megelőzte őket, és Goldfein alezredest sértetlenül kimentették.⁴⁶

Összegzés

A fentiek alapján elmondható, hogy a végrehajtott változtatások sikeresnek bizonyultak. Mivel a mentőalakulatok önállóan tevékenykedtek, így rugalmasabb és hatékonyabb bevetéseket hajthattak végre. A fent leírtakból az is látszik, hogy a szerb légvédelem kompetens volt és megnehezítette a bevetések végrehajtását, azonban a helikopterek modern rendszereinek, valamint a bevetést vezénylő tisztek és az azt végrehajtó katonák felkészültségének köszönhetően az akciókat képesek voltak sikeresen megvalósítani. Bargewell dandártábornok változtatásainak köszönhetően a CSAR bevetések szervezése racionalizálódott azáltal, hogy a RMC a bevetési alakulattal tartott, és az azt végrehajtó, arra képzett egység tagjaiból került ki, így a bevetések szervezése és végrehajtása során a szükséges változtatásokat végrehajthatták menet közben anélkül, hogy felsőbb parancsnokság engedélyére kellett volna várni. A fenti tapasztalatokat a USAF részben beépítette a későbbi kézikönyveibe,⁴⁷ illetve a különleges műveleti kézikönyvekbe is bekerültek.

Forrás

AFDD 2-1.6 = *Combat Search and Rescue. AFDD 2-1.6*. Washington D. C. : Secretary of the Air Force, 1998.

JP 3-05 = *Doctrine for Joint Special Operations. Joint Pub 3-05*. Washington D. C. : Joint Chief of Staff, 1998.

JP 3.50.20 = *Joint Tactics, Techniques and Procedures for Combat Search and Rescue. JP 3-50.20*. Washington D. C. : Department of the Army, 1998.

Irodalom

COVERT 2002 = COVERT, KIM: *U. S. Air Force Special Forces. Pararescue*. Mankato, Minnesote : Cpastone Press, 2002.

LENGYEL 2018 = Lengyel Ádám: *Beduinok, pilóták és légimentők. Az Egyesült Államok ejtőernyős mentőalakulatai az öbölháborúban*; <http://ujkor.hu/content/ejtoernyos-mentoalakulat-obelhaboruban> (Letöltés: 2020.02.08.)

⁴⁶ WHITCOMB – MARION 2014, 36.

⁴⁷ Bővebben lásd: JP 3-05 és JP 3.50.20.

- WHITCOMB – MARION 2014 = Whitcomb, Darell D. – Marion, Forrest L.: Team Sport. Combat Search and Rescue over Serbia, 1999. *Air Power History* Volume 61 Number 3 (2014) 28–37.
- WHITCOMB 2006 = Whitcomb, Darell D.: *Combat Search and Rescue in Desert Storm*. Maxwell AFB : Air University Press, 2006.
- WHITCOMB 2012 = Whitcomb, Darell D.: *On a Steel Horse I Ride. A History of the MH-53 Pave Low Helicopters in War and Peace*. Maxwell AFB : Air University Press, 2012.
- WORMLEY 2003 = Wormley, Michael A.: *Combat Search and Rescue. Searching the History; Rescuing the Doctrine*. Maxwell AFB : Air University Press, 2003.

„It’s a team sport!”

The integration of Pararescue units into the JSOC
during the Operation Nobel Anvil

ÁDÁM LENGYEL

During various campaigns, there is little talk of integration between the various units, although this is a very important topic. Bad integration can often prevent successful completion of the job. Integration is extremely important in the case of special operations.

During the Gulf War the lack of integration resulted a disastrous combat search and rescue efficiency, but some seven years later during the *Operation Nobel Anvil*, the tides turned, and the Pararescue units had a perfect rescue efficiency.

In my paper, I take a look at why failed to properly integrate US Pararescue units into JSOC during the Gulf War and to try to change it during the *Operation Noble Anvil* during the Yugoslav War.